

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BORARO (P3)

DIBATSELA 2014

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 100

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 11.

ELA HLOKO:

- o Diriša rubriki ye ge o swaya ditaodišo (Lephephe la 3, Karolo ya A).
- o Meputso ya 0–50 e arotšwe ka magato a mahlano a ditlhalošo.
- o Mo go diteng, polelo le setaele, le legato le lengwe le le lengwe la magato a ditlhalošo a mahlano le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo.
- o Sebopego ga se sa arolwa ka legato la godimo le la fase.

KAROLO YA A: RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE [MEPUTSO YE 50]

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG LE PEAKANYO (Go araba dipotšišo) Tatelano ya dikgopolo ge go dirwa peakanyo. Temogo ya morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano. MEPUTSO YE 30 Diteng = 25 Peakanyo =5		28–30 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo tše bohla, tša go hlohla majoko tše di tšwelelo mahlalagading. -Peakanyo le tlemagano ke tše di ikgethilego go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	22–24 -Potšišo e arabilwe gabotsebotse. -Dikgopolo di kgahliša kudu ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botsebotse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	16–18 -Karabo e a kgotsofatša. -Dikgopolo di tlemagane ebile di a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše kaone go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	10–12 -Tlemagano ya dikgopolo ga se ya maleba. -Dikgopolo ga di tšwelele gabotse ebile ga di bontšhe boithamelolo. -Tatelano ya le tlemagano dikgopolo di tšwelela gannyane.	4–6 -Molekwa o tšwele tseleng kudukudu -Dikgopolo di hlakahlakane ebile ga di nepiše. -Dikgopolo ga di nepiše hlogo ebile di a ipoeletša. -Ga go tatelano le tlemagano ya dikgopolo.
	Legato la godimo					
		25–27 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo. -Dikgopolo tše bohla tša go tšwa mahlalagading. -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	19–21 -Potšišo e arabilwe gabotse. -Dikgopolo di kgahliša ebile di sepelelana le hlogo/sererwa. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	13–15 -Potšišo e arabilwe ka mo go kgotsofatšago eupša ga se ya hlaka gabotse. -Tlemagano ya dikgopolo e a kgotsofatša ebile e a kgodiša. -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo di a kgotsofatša go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo.	7–9 -Molekwa o tšwele tseleng. -Dikgopolo di hlakahlakane. -Ga go peakanyo goba tlemagano ya dikgopolo yeo e tšwelelago.	0–3 -Ga go bolelwe selo ka hlogo yeo e filwego. -O tšwele tseleng kudukudu. -Diteng ga di nepiše ebile di hlakahlakane.
	Legato la fase					

POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE Segalo, retšistara, mongwalelo, tlotlontšu ya maleba ya morero le dikamano Kgetho ya mantšu Tirišo ya polelo le melawana, maswao, popopolelo le mopeleto. MEPUTSO YE 15 Polelo =10 Mongwalelo =3 Padišišobohlatse =2	Legato la godimo	14–15 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana kudukudu le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo ke ya boitshepo, ya go nona, ya maatlakgogedi -Polelo e na le segalo sa go ba le maatlakgogedi ebile e nonne ka mebolelwana ya go kgahliša. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari bja maemo a godimodimo.	11–12 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo e na le maatla, ya segalo sa maleba. -Diphošo tša popopolelo le mopeleto ga se tše kae. -Polelo e beakantšwe gabotsebotse.	8–9 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Tirišo ya maleba ya polelo e dira gore molaetša o kwagale. -Segalo ke sa maleba. -Mebolelwana e dirišitšwe go godiša boleng bja diteng.	5–6 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gannyane le morero, baamogedi le dikamano. -Tirišo ya polelo ke ya motheo. -Segalo le mošito ga se tša maleba. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudu.	0-3 -Polelo ga e kwešišagale. -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi le dikamano. -Tlotlontšu ke ye nnyane kudukudu moo e lego gore e dira gore ditaba di se kwešišagale.
SEBOPEGO Dinyakwa/dipharologantšho tša setšweletšwa. Tšwetšopele ya ditemana le tlhamo ya mafoko MEPUTSO YE 5		Legato la fase	13 -Polelo ya maemo a godimodimo ya go ba le segalo se maatla. -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo goba mopeleto. -Polelo e beakantšwe ka bokgwari.	10 -Polelo ke ya maemo a godimo ya go ba le maatlakgogedi. -Segalo ke sa maleba sa go ba le maatlakgogedi. -Diphošwana tše nnyane tša popopolelo le mopeleto. -Polelo e beakantšwe gabotse.	7 -Tirišo ya polelo e a kgotsofatša eupša e na le diphošo. -Segalo se a kgotsofatša eupša mebolelwana ga se ya dirišwa o kaalo.	4 -Polelo ga e kgotsofatše -Ga go phapantšho ya mafoko. -Tlotlontšu ga se ye kaalo.
	5 -Tšwetšopele ya sererwa ke ya maemo a godimodimo. -Tlhalošo ya dikgopolo ke ya maemo a godimodimo. -Tlhamo ya mafoko le ditemana ke ya go ikgetha, ya maemo a godimodimo.		4 -Tatelano ye botse ya tšwetšopele ya dintlha. -Tlemagano ye botse ya dintlha le dikgopolo. -Mafoko le ditemana di beakantšwe ka makgethe.	3 -Dintlha tša maleba di tšweleditšwe. -Mafoko le ditemana di hlamegile gabotse. -Taodišo e a kwagala.	2 -Dintlha tša maleba ga se tše kae. -Mafoko le ditemana di na le diphošo. -Taodišo e a kwagala eupša e na le mafokodi.	0–1 -Dintlha tša maleba ga di gona. -Mafoko le ditemana di fošagetše. -Taodišo ga e kwagale.
KABO YA MEPUTSO		43–50	33–40	23–30	13–20	0–10

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE TELELE TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDILELEMETLALALELETŠO LA MATHOMO [MEPUTSO YE 30]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO (Go araba dipotšišo le dikgopolo) -Tatelanyo le peakanyo ya dikgopolo -Morero, baamogedi, dinyakwa/dipharologantšho le dikamano MEPUTSO YE 18 Diteng= 14 Peakanyo= 2 Sebopego= 2	15–18 - Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo ke tše bohlae tša go tšwa mahlalagading. -Tsebo ye e tseneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwi. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.	11–14 -Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjoo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa -Molekwa ga se a tšwa tseleng. - Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ye botse. -Tlhalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae.	8–10 -Bokgoni bja go kotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa. - Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane. - Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša. - Tlhalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile thekga sererwa. - Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.	5–7 --Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane. -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo. -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa.	0–4 Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa. -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu. -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. -Ditaba di hlalošwa gannyane. -Sebopego sa setšweletšwa ga se sona.
POLELO, MONGWALELO LE PADIŠIŠOBOHLATSE -Segalo, retšistara, mongwalelo, morero, baamogedi le dikamano -Tirišo ya polelo le melawana kgetho ya mantšu -Maswao le mopeleto MEPUTSO YE 12 Polelo= 8 Mongwalelo= 2 Padišišobohlatse= 2	10–12 - Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse. -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee.	8–9 -Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. - Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse. - Tlotlontšu ke ye ntši. - Gantši ga go diphošo.	6–7 -Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi le dikamano. - Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši. - Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego. - Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetoše molaetša.	4–5 - Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu ga di sepelelane gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo. -Tlotlontšu ga se ye ntši. -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe.	0–3 - Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi le dikamano. - Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane. - Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelane le morero le ga nnyane. -Molaetša ga o tšwelele le ga nnyane.
KABO YA MEPUTSO	25–30	19–23	14–17	9–12	0–7

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE KOPANA TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA MATHOMO [MEPUTSO YE 20]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO (Go araba dipotšišo le dikgopolo) -Tatelanyo le peakanyo ya dikgopolo -Morero, baamogedi, dinyakwa/ dipharologantšho le dikamano MEPUTSO YE 12 Diteng= 8 Peakanyo= 2 Sebopego= 2	10–12 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša. -Dikgopolo ke tše bohlae tša go tšwa mahlalagading. -Tsebo ye e tseeneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwi. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa.	8–9 Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa. -Ditaba di nepiša setšweletšwa -Molekwa ga se a tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ye botse. -Tlhalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae.	6–7 -Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane. -Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša. -Tlhalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile e thekga sererwa. -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana.	4–5 -Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa. -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng. -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo. -Tlhalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane. -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo. -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa.	0–3 -Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa. -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu. -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. Ditaba di hlalošwa gannyane. -Sebopego sa setšweletšwa ga se sona.
POLELO, MONGWALELO LE PADIŠIŠOBOHLATSE -Segalo, retšistara, mongwalelo, morero, baamogedi le dikamano -Tirišo ya polelo le melawana kgetho ya mantšu -Maswao le mopeleto MEPUTSO YE 8 Polelo= 5 Mongwalelo= 2 Padišišobohlatse=1	7–8 Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse. -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee.	5–6 -Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse. -Tlotlontšu ke ye ntši. -Gantši ga go diphošo.	4 Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi le dikamano. -Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši. -Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego. -Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetoše molaetša.	3 -Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu ga di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano. -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo. -Tlotlontšu ga se ye ntši. -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe.	0–2 -Segalo, retšistara, mongwalelo le tlotlontšu ga di sepelelana le morero, baamogedi le dikamano. -Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane. -Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelana le morero le ga nnyane. -Molaetša ga o tšwelele le ga nnyane.
KABO YA MEPUTSO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

KAROLO YA A: DITAODIŠO**Ditaodišo tšeo di botšišitswego.**

- 1.1 ke taodišokgadimo.
- 1.2 ke taodišokahlaahlo.
- 1.3 ke taodišongangišano.
- 1.4 ke taodišotlhaloši
- 1.5 ke taodišokahlaahlo.
- 1.6 ke taodišokgadimo/taodišokgopodišišo/taodišokeleletšo.
- 1.7.1 ke taodišotlhaloši/taodišokanego
- 1.7.2 ke taodišokanego

Taodišokanego.**Tlhalošo.**

Taodišokanego e laodiša tiragalo ye e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ya go anega:

- Tiragalo e swanetše go kgodiša le ge e theilwe godimo ga nonwane.
- Gantši taodišo ye e ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
- Ditemana tša matseno di swanetše go tanya šedi ya mmadi.
- Tiragalo ge e le ye botse e swanetše go ba le ntlha yeo e e laetšago.
- Thumo ya moswananoši ya go kgahliša e a kgotsofatša.
- Kgahlego ya mmadi e swanetše go lotwa go fihla mafelelong.
- Taodišo ya go anega gantši e na le mokgwa wa go hlaloša.

Taodišotlhaloši.**Tlhalošo.**

Ka taodišotlhaloši, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe a ka hlalošwa.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Mongwadi o swanetše go hlagiša seswantšho ka mantšu.
- Kgetha mantšu le dikgopolo ka tlhokomelo gore o fihlelele seo se nyakegago.
- Dikakanyo mabapi le go bona, go kwa, go kgwatha, modumo le tatso di ka šomišwa go dira gore tlhalošo e kwešišege.
- Diriša dikapolelo ka tsela ya maleba.
- O swanetše go ba le boitemogelo bja hlogo yeo o ngwalago ka yona.

Taodišokahlaahlo.**Tlhalošo.**

Taodišo ye e leka go tšweletša mahlakore a mabedi a poledišano ka go lekana. Mongwadi o hlokomela dintlha tša go fapana tša hlogo ye gomme a hlagiša dikgopolo tša go fapana ntle le go tšea lehlakore. Mongwadi a ka ba le thumo ye e itšeng mafelelong a taodišo, eupša dintlha tša go thekga goba go ganetša di swanetše go lekalekana le go kwagala.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa taodišong ye:

- Mongwadi o swanetše go kwešiša le go lebeledišiša mahlakore a mabedi a taodišo ntle le go tšea lehlakore.
- Taodišo e swanetše go kwagala le go ikema ka dintlha. Seo se ra gore e se huetšwe ke maikutlo a mongwadi.
- Dikahlaahlo e be tša moya wo o fodilego, tša go naganwa gabotse le go thekgwa ka tshwanelo.
- Segalo e be sa go hloka khuduego eupša e be seo se kgodišago sa go hloka lenyatšo.
- Mongwadi a ka fa maikutlo a gagwe mafelelong a taodišo eupša seo e se be thumo ya taodišo.

Taodišokgadimo/Taodišokgopodišišo/Taodišokeleletšo**Tlhalošo**

Ka taodišokgadimo mongwadi o hlagiša dikgopolo ka ga sererwa a sa leke go ngangiša, go thekga goba go ba kgahlanong le sona. Gantši e na le tebelelo mong go na le go re e tšee lehlakore. Taodišo ye e dumelela mongwadi go ngwala ka boitemogelo bja gagwe le seo a ithutilego sona. Mohlala: mongwadi a ka ngwala taodišo ya mohuta wo morago ga go re a tsenele thuto ye itšego, morago ga go fetša protšeke yeo a bego a e dira goba morago ga go kgatha tema tiragalong ye nngwe ye e mo filego maitemogelo a go ikgetha.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- E ngwalwe ka lefatile.
- E ntšhe maikutlo a a tebilego a mongwadi.
- E tšweletše dikgopolo tša mongwadi, e sego tša motho yo mongwe.
- Dintlha tše di hlagišwago di kgodiše mmadi.
- Laetša magato ka moka a tiragalo (ge e ngwalwa ka morago ga tiragalo).
- Mafelelong laetša ka moo tiragalo yeo e kgathilego tema bophelong bja gago le ka moo e ka kgathago tema maphelong a batho ba bangwe.

Taodišongangišano.**Tlhalošo**

Ka taodišongangišano mongwadi o na le kgopolo ye e itšeng goba ntlhakemo gomme a fe dintlha tša go fahlela goba go thekga maemo a gagwe. Kgopolo ya mongwadi e swanetše go kwešišega taodišong ka moka. Ka taodišo ye mongwadi o leka go kgodiša goba go fekeetša mmadi gore a kwane le kgopolo ya gagwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišongangišano:

- Thoma ka go laetša kgopolo ya gago ka tsela ya maatlakgogedi mabapi le hlogo.
- Efa dintlha tša go fahlela kgopolo ya gago le go thekga seo.
- Mongwadi o tla tsepelela dintlha tša go ganetšana le kgopolo ye e filwego.
- Bjalo ka mongwadi wa taodišo ye, tšweletša dikgopolo tše maatla ka ge taodišo ye e ama kudu maikutlo a gago.
- Ditlabelelo tša makgethe le tsebo ya go kgodiša di swanetše go šomišwa.
- Polelo e swanetše go ba ye maatla gore e hlahle maikutlo a mmadi. Hlokomela gore polelo e se be ye mpe.
- Thumo le yona e swanetše go ba ye maatla, ya go kwala le go kgodiša.

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 50

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE**2.1 Lengwalo la semmušo**

Le laetše tše di latelago:

- Retšistara le segalo e be tše di fodilego, tša semmušo.
- Aterese ya mongwadi/moromedi.
- Aterese ya moamogedi/moromelwa.
- Madume/Matseno le hlogo ya taba.
- Tšhomišopolelo, tlotlontšu le maswaodikga e be tša maleba.
- Mafelelo/Thumo le leina:
Ka boikokobetšo
Wa lena

2.2 Potšišotherišano

E laetše tše di latelago:

- Go be le mmotšiši le mmotšišwa.
- Dipotšišo di ka lebana le motho yo mogolo setšhabeng, motho wa mehleng goba e ka ba tša sethaka.
- Dipotšišo di nepiše se sengwe, mehlala: ge mmotšišwa a nyaka mošomo, go botšišwa ka ga mošomo wa gagwe. Go botšišwa ka ga bophelo bja gago ge o le motho wa go tuma bj.bj.

2.3 Lenaneothero le metsotso

Di swanetše go laetša tše di latelago:

- Letšatšikgweri, nako le lefelo la kopano.
- Pulo le kamogelo.
- Maloko ao a tlilego le bao ba kgopetšego tshwarelo
- Palo le kamogelo ya metsotso ya kopano ya go feta.
- Ditšwametsotsong.
- Ditaba tša letšatši.

2.4 Taodišwana (Athekele) ya kuranta

E swanetše go laetša tše di latelago:

- Hlogo ya taba yeo e begelago babadi ka seo se anegwago.
- Hlogo ya taba e be yeo e gogago mahlo a babadi.
- Go be le dihlogo tša dikgopolotlaleletšo le temana yeo e hlahlago le go godiša kgahlego go hlatholla kanegelokgolo.
- Kanegelo e tšweletšwe ka ditemana tše pedi goba tše tharo tše kopana.
- Ditemana tše dingwe di hlaloše ditaba tša bokamorago. Tsopolo goba tšhišinyo e ka šomišwa bjalo ka temana ya mafelelo ya go tswalela.
- Polelo e be ye e tsošago maikutlo le go hlohleletša.

- Mafelelong efa ka botlalo leina le boitsebišo bja motho yo go ka ikgokaganywago le yena go ka fa ditaba ka botlalo ge go hlokega.

Diteng di tšweletše tše di latelago:

- Ditemana di tšweletšwe ka diripa tše tharo:
 - o Matseno a tšweletše bothata.
 - o Mmele o tšweletše kgodišo ya bothata.
 - o Thumo e akaretše bothata gomme e tliše tharollo le ditšhišinyo.
- Segalo ke se se fodilego.
- Retšistara e be ya maleba.
- Ditaba e be tša nnete.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 30

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA**3.1 Papatšo**

Hlokomela tše di latelago papatšong:

- Hlogo ya papatšo.
- Fonte ya go fapana.
- Go bapatšwa eng?
- Tshedimošo ka botlalo mabapi le setšweletšwa seo se bapatšwago.
- E kwalakwatšwa kae?
- Morero wa papatšo.
- Mmapatši o šomiša polelo ya go goga šedi ya bareki/babadi.

3.2 Pukutšatši

Pukutšatši e laetše tše di latelago:

- Tšatšikgwedi.
- Ngwaga.
- Dinako go ya ka ditiragalo.
- Lefelo.
- Ditiragalo tša letšatši.
- Ngwala ka motho wa pele.
- Polelo e be ya segwera.

3.3 Ditaello

- Di mabapi le eng?
- Di tšwelela ka mokgwa wa ntlha ka ntlha goba tlhalošo ka temana.
- E be tšeo di kgonagalago.
- E be tša malebana le tiragalo yeo e tšwelelago legato ka legato.

Mohlala: Tšhela meetse ka sekotlelong.

Ela sešepe ka maswanedi.

Kgethologanya diaparo go ya ka mebala ka mo o nyakago go di hlatswa ka gona, bj.bj

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 100